

Selçuk Üniversitesi/Seljuk University
Fen-Edebiyat Fakültesi/Faculty of Arts and Sciences
Edebiyat Dergisi/Journal of Social Sciences
Yıl/ Year: 2008, Sayı/Number: 20, 249-252

AHMET MUHİP DIRANAS
HAYATI – ESERLERİ - SANATI

Yazar : Alim GÜR
Yayınevi : MEB Yayınları
Yer&Yıl : Ankara, 2008
Sayfa : 244 s.

FAHRİYE ABLA ŞAİRİNE VEFA

Yaşar GÜLER
Selçuk Üniversitesi S.B.E. Türk Dili ve Edebiyatı A.B.D.
Yüksek Lisans Öğrencisi
hmayeguler33@hotmail.com

“Münire, ben Sinop’a gömülmek istiyorum. Ama sen de mezarını benim yanımda al olur mu?”

Ne sabahtır bu mavilik, ne akşam!

Uyandırmayın beni, uyanamam.

Bir hayli renkli ve son derece maceralı bir hayatın bitiş sözleridir bunlar. İhtilafli olmakla birlikte 1909 yılında Sinop’un Salı köyünde başlayan ve 1980 yılında Ankara’da vefat etmesine rağmen vasiyeti üzerine Sinop’un Salı köyünde son bulan bir yolculuğun veda sözleri... Bir cümleye sığan bir ömür ama bir ömre sığmayan hayaller, emeller...

“Bizde şairler, yazarlar, fikir ve ilim adamları, çok önemli eserler vermiş olsalar bile, eğer ideolojik kimlik taşıyorlarsa, birileri onların arkasına saklanarak kavga vermiyorsa pek hatırlanmazlar. Onlar hakkında yazılan kitaplar da

okunmaz. Ahmet Muhip Dıranas'ın Garip'ten önce, Necip Fâzıl, Ahmet Kutsi Tecer, Ahmet Hamdi Tanpınar, Cahit Sıtkı Tarancı gibi, hece veznine yeni bir ruh üfleyen öteki şairlerle birlikte şiirimizin en parlak ve en şöhretli isimlerinden biri olduğu unutulmamalıdır.” der Beşir Ayvazoğlu. Bu bağlamda “*Ahmet Muhip Dıranas Hayatı – Eserleri – Sanatı*” adlı bu kitap¹ Dıranas üzerine yapılan en yeni ve en kapsamlı çalışma olması bakımından büyük öneme sahiptir.

Birinci el kaynaklardan yararlanılarak hazırlanıldığı anlaşılan bu eser “Sunuş”, üç ana bölüm , “Sonuç” , “Kaynakça” , “Dizin” ve “Ekler”den oluşmaktadır.

Çalışmanın ilk bölümünde şairin; doğumu, çocukluğu, eğitimi, evliliği, ailesi, askerliği, çalışma hayatı, gazete yazarlığı, siyasî kişiliği, fizikî özellikleri, mizacı ve nihayet ölümü çerçevesinde “**Hayatı**” ayrıntılı biçimde ele alınmıştır. Burada başta A.Muhip’in kendi yazıları, konuşmaları ve hatıralarından olmak üzere, eşinin, yakın çevresinin ve başka kaynakların verdiği bilgilerden yararlanıldığı görülmektedir.

Burada dikkatimizi çeken bir husus; gerek sanatçının gerek eşi Münire Hanım’ın ve gerekse onunla ilgili çalışma yapanların tespitlerinde büyük farklılıkların görülmesidir. O kadar ki bu farklılıklar daha şairin doğum yeri (Sinop, İstanbul) ve doğum tarihi (1904, 1907, 1908, 1909) ile başlamakta ve hız kesmeden eser boyunca devam etmektedir.

Bunun çarpıcı örneklerinden biri de siyasi hayatı ile ilgilidir. Bazı kaynaklar 1947, 1964 ve 1965 yıllarında, bazıları ise 1950, 1958 ve 1965’te Sinop milletvekili adayı olduğunu ve hiçbirinde kazanmadığını belirtirken bir kaynakta da seçimleri kazandığı ifade edilmektedir. 1958 ve 1964 senelerinde milletvekili ara seçimi yapılmadığı ve 1947’deki seçimlerde de Sinop’un yer almadığı düşünüldüğünde yukarıda bahsi geçen kaynaklardaki bilgilerin delilsiz ve ispatsız sunulduğu anlaşılmaktadır. Ele aldığımız çalışmada yazarın bu farklılıkların sebeplerini araştırdığı, yanlış bilgileri tek tek çürüttüğü ve en doğrusuna ulaşana dek adeta kılı kırk yardığı müşahade edilmektedir. Ve tüm bu değişiklikleri dipnotlarda vermek suretiyle akıllarda oluşabilecek soru işaretlerini gidermeye, ihtilafları tetkik ve tasrih etmeye çalıştığı görülmektedir.

“ **Eserleri** ” üst başlığını taşıyan II. bölümde şairin tüm eserleri incelenmiştir. “Telif Eserleri” ve “Çevirileri, Uyarlama ve Sadeleştirme Çalışmaları” alt başlıklarının da yer aldığı bu bölümde sanatçının şiirlerinden ve telif tiyatrolarından -daha sonra üzerinde detaylı biçimde durulacağı için- kısaca bahsedilmiş, diğer türler ise ayrıntılı şekilde değerlendirilmiştir.

¹ Âlim GÜR, *Ahmet Muhip Dıranas Hayatı- Eserleri-Sanatı*, MEB Yayınları, Ankara, 2007, 244 sayfa.

Kitabın III. bölümünde Fahriye Abla şairinin “**Sanatı**” ele alınırken gerek şairin usule dair eserlerinden, gerekse şair hakkında yazılanlardan belli ölçülerde yararlanıldığı gözlemlenmektedir. Burada yazarın “Sanat Anlayışı ve Sanat Hayatı”, “Edebî Akım, Topluluk ve Kuşaklarla Olan Bağlantısı”, “Beslendiği Kaynaklar, Etkilendikleri ve Etkiledikleri”, “Tiyatrosu” ve “Şiiri” geniş biçimde incelenmiştir.

Ahmet Muhip’in şiir anlayışını “Halk şiiri, Divan edebiyatı, Batı düşüncesi ve Fransız edebiyatı, Anadolu, Yahya Kemal, Ahmet Haşim ve A.Hamdi Tanpınar”ın şekillendirdiği görülmektedir. Bununla birlikte Dıranas’ın da kendinden bir iki kuşak sonrası şairler üzerinde, az sayıda şiirle bile olsa, uzun süreli etkisi olmuştur. O da hocası Tanpınar gibi az yazmış, seyrek yayımlamış ve şiirlerini neredeyse şiire başladıktan elli sene sonra kitaplaştırmıştır.

Cemal Süreya böyle bir etkiyi Ahmet Muhip’in de, hocası Tanpınar’ın da bırakmadığını iddia etse de, Prof. Dr. İnci Enginün, onun, Türk şairlerini derinden etkilediğini bildirmiştir. Nitekim şair S. Kudret Aksal: “Beni şiir yazmaya özendiren birkaç ozandan biridir.” deyip itirafta bulunmuş ve Şerif Aktaş da: “A. Muhip, tema, söyleyiş tarzı ve imaj bakımlarından 1960 sonrası Türk şiirini hazırlayan şairlerden biridir.” diyerek bu hususa son noktayı koymuştur. (s. 84-85)

Sanatçının “Şiiri” incelenirken “ muhteva, şekil özellikleri, ahenk, dil ve üslup” dikkate alınmış ayrıca beslendiği kaynaklar ve dönemin şartları da göz önünde bulundurulmak suretiyle tahlil yoluna gidilmiştir.

Kendi döneminde ortaya çıkan Garip ve İkinci Yeni şiir anlayışlarına yönelmeye ihtiyaç duymayan, ancak bu tür hareketlere karşı çıkmak yerine, saygı ve hoşgörü ile yaklaşan, onları anlamaya çalışan, “sanat insan içindir” anlayışını benimseyen şairin sanatının temelini insan, tabiat, sevgi ve güzellik teşkil eder. Resim, müzik gibi çeşitli alanlara ilgi duysa bile onun için şiir hep ilk sırada olmuştur. Ona göre şiir: “kelimelerle dördüncü bir buut yaratma sanatı”dır. Tanıtmaya çalıştığımız eserde de Dıranas şiiri genel hatlarıyla şöyle açıklanır:

“Cumhuriyet’in ilk döneminde (1923-1940) yetişmiş bağımsız şairlerden olan Ahmet Muhip, ideolojilere, edebî akım ve topluluklara itibar etmemi; sürekli saf şiirin peşinden koşmuş; lirizme, sembolizme, güzellik duygusuna ve estetiğe öncelik vermiştir. Bundan dolayıdır ki, birçok şiiri yüksek düzeyde estetik değere sahip birer sanat eseri iken, “Fahriye Abla” gibi daha az sayıdaki kimi metinleri popüler niteliklidir.” (s.205).

Usta şairin “Telif tiyatroları” işlenirken ise “konu, fikirler, özet, vaka kuruluşu, figürler, zaman, mekan, dil ve üslup, sahneye uygunluk derecesi” çerçevesinde değerlendirmelerde bulunulmuştur.

“**Sonuç**”ta adeta kitabın küçük bir özeti çıkarılmış, Ahmet Muhip’in genel olarak sanatının başlıca özellikleri ve Türk edebiyatı içindeki yeri belirtilmeye

çalışılmıştır. Bu bağlamda yazarın vardığı sonuç şu şekildedir: “A. M. Dıranas, daha çok kendi kendini yetiştirmiş bir sanatkâr ve kültür adamı olarak; şiir, tiyatro, gazete ve dergi yazıları, inceleme, çeviri, sadeleştirme ve uyarlama çalışmalarıyla, kendine özgü dil ve üslubuyla, zarar görmek pahasına da olsa, hürriyet ve demokrasi yolundaki soylu mücadelesiyle Cumhuriyet dönemi Türk kültür, sanat, edebiyat, dil, düşünce ve siyaset tarihinin önde gelen şahsiyetlerinden biridir.” (s. 214)

Tanıtmaya çalıştığımız bu eseri anılmaya değer kılan hususlardan biri de hiç şüphesiz zengin “**Kaynakça**”sıdır. Yazar bu kısımda yararlandığı veya kullandığı tüm kaynakların künyelerini varsa soyadına, yoksa eser adına göre alfabetik biçimde sunmuştur. Ayrıca internet kaynaklarını da farklı bir başlık altında vermiştir.

Çalışma, eser adları ve şahıs adları “**Dizin**”i ile devam etmekte ve A.Muhip Dıranas’ın şahsı ve yakın çevresi ile ilgili fotoğraflar ve belgelerin konulduğu “**Ekler**” bölümü ile son bulmaktadır.

Geniş bir bilgi kaynağına dayanan, oldukça özgün sonuçlara ulaşan eserde, Dıranas üzerine daha önce yapılan çalışmalar da göz ardı edilmemiştir. Eldeki kitap, onları kapsayan, bütünleştirici, şairin sanatçı kişiliğini daha net olarak ortaya koyan bir eserdir. Kaynakların iyi yorumlanması ve bağlantıların iyi kurulması, sistemli bir çalışma olması, ayrıca, bulguların açık ve anlaşılır ifadelerle okura aktarılması, eserin yararlanılma imkanını genişletmiştir. Bunlara dayanarak, kitabın, benzer çalışmalarda bulunaçaklara iyi bir örnek olabileceği düşüncesindeyiz.

İlk sayfasından son sayfasına kadar titiz bir çalışmanın ürünü olduğu anlaşılan eser, Ahmet Muhip Dıranas’ı hakkıyla tanımak isteyen tüm akademisyen ve sanatseverlerin ilgi ve dikkatle okuyacağı niteliktedir.